

«És quan dormo que hi veig clar...»

Oh, si prudent i amb paraula lleugera... Entrevistes a J.V. Foix
A cura de Margarida Trias
Eumogràfic, Barcelona, 2016.

L'investigador en poesia J.V. Foix no va ser pròdig a concedir entrevistes, en part pel seu caràcter reservat, en part per la seva manera d'entendre la poesia, el fet d'escriure i la funció social del poeta. De fet, aquest llibre —encapçalat pel títol «entrevistes»— no respon ben bé al gènere. És més aviat un conjunt de converses d'un periodista o d'un escriptor amb el poeta de Sarrià, que no volia ser titllat de poeta ni de personatge destacat: fugia del protagonisme; es presentava una mica esquerp tot i ser educadíssim perquè no entenia la seva funció com a notorietat ni li agradava que el classificuessin amb tendències artístiques: ni avantguardes ni classicismes. Els periodistes ho tenien més aviat magre, i aquest llibre n'és una prova fefaent, ja que conté els malabarismes que els «entrevistadors» hagueren de fer per treure-li quatre coses que al llarg del llibre es van repetint i que resumeixen les obsessions de J.V. Foix: la poesia, la llengua, l'educació, l'art, el país... i, sobretot, la mort. En general, les peces són breus; un parell o tres de pàgines i les preguntes cíclics: el possible premi Nobel i si recuria sobre Espriu o sobre ell; el coneixement dels artistes surrealistes i en concret Dalí i García Lorca; els joves aspirants a poetes que l'anaven a veure; els seus consells; la passió pels clàssics i la lectura, la ciutat, l'arquitectura... La part central del volum l'ocupa l'extensa conversa amb Narcís Comadira (setanta pàgines!), interessantíssima i que per si sola ja justifica el llibre. Aquí J.V. Foix es deixa anar. Es nota que no veu Comadira com a periodista, sinó com a escriptor: és una conversa de tu a tu —tot i la diferència d'edat— en la qual els dos s'hi reflecteixen: és un doble autoretrat. Comadira té una gran habilitat i sap portar la conversa de manera que Foix se sent còmode i interessat en les seves opinions. Arriba un punt en què es confonen una mica els papers i l'un i l'altre són alternativament objecte d'observació.— G.O. de L.B.

Anotacions inèdites de Josep Pla

Josep Pla (ed. de F. Montero)
Fer-se totes les il·lusions possibles i altres notes disperses
Edicions Destino, Barcelona, 2017.

Al prefaci del volum XII de la seva *Obra Completa*, titulat «Notes disperses», Josep Pla el presentava tot indicant que, en certa mesura, el seu contingut podia ser entès com una mena de complement d'*El quadern gris*, més ampliat i amb una volada potser més llarga. Aquell volum aplegava notes aparegudes a l'atzar: records, escenes tornades a la memòria, impressions de lectures, d'obsessions mantingudes en el record durant molt de temps i d'altres més aviat fruit més de la immediatesa. Tal com ens explica l'editor en l'extensa presentació d'aquest nou llibre, les «Notes disperses» s'havien concebut com un projecte de dos volums. Així, aquelles primeres notes publicades l'any 1969 havia de tenir una segona part que, finalment, ens arriba passats quaranta-vuit anys del primer volum i trenta-sis anys de la mort del seu autor. Hi ha una continuïtat en l'estil: anotacions de tota mena, del tot inconnexes i sense seguir una cronologia (de fet, la majoria no estan datades), en les quals Pla expressa allò que li passa pel cap en qualsevol moment. Això fa que el contingut esdevingui eclèctic, ja que l'autor tracta qualsevol tema i qualsevol record que, en el moment de produir-se, tingué la necessitat de deixar per escrit. Hi trobarem anècdotes de tota mena, les seves primeres impressions en conèixer algú, la melangia pel pas del temps, com s'emociona fins al punt de plorar en escoltar algú interpretant «El cant dels ocells», la seva mirada crítica davant la realitat, tant del règim franquista, del qual sovint detalla els aspectes negatius, com també del tarannà dels catalans i les transformacions que detectava en el país i la seva gent. És, per tant, una oportunitat excel·lent de llegir el Pla més pur, aquell gran observador amb una capacitat sense parió per deixar per escrit tot allò que veia.— X.C.

Petita enciclopèdia de crítica literària

Xavier Lloveras
El mirall dels llibres
Diputació de Girona, Girona, 2017.

L'autor ha fet gairebé tots els papers de l'auca literària: divuit anys com

a llibreter, corrector d'estil al diari «Avui» i a Catalunya Ràdio, corrector editorial, traductor literari (d'Italo Calvino, Milan Kundera i Leonardo Sciascia, per citar-ne tres) i audiovisual (Woody Allen i Jean Renoir, entre d'altres), crític literari («Diari de Barcelona», «Diario 16», «El Periódico», «Serra d'Or», «Avui...») i director literari a Edicions Destino. També ha publicat diversos llibres de poesia i, actualment, és llibreter de vell. Però, a banda d'aquesta activitat professional, és, per damunt de tot, un lector empedreït. És d'aquest vessant d'on neix aquest llibre, que recopila nombroses recensions de literatura contemporània, moltes de les quals han estat publicades als diversos mitjans de comunicació en què ha exercit com a crític, però amb un bon nombre d'inèdites. Totes, però, han passat pel sedàs d'una posada al dia en ocasió de la seva publicació dins el llibre. El conjunt ens permet adonar-nos d'una característica de l'autor ben particular i molt difícil d'assolir: el fet de poder dir alguna cosa original de molts dels grans títols dels darrers anys. D'altra banda, un lector empedreït sovint acaba llegint molts dels llibres que li arriben i per això les crítiques que trobarem són d'allò més variades. Lògicament, hi ha molt comentari d'autors en català i castellà, però no hi falten també els autors francesos i italians. De vegades, no ens parla directament d'una obra, sinó de temes més generals sobre el conjunt de la producció d'un autor, o bé de diversos llibres que s'acaben relacionant d'una manera o d'una altra. El conjunt esdevé una visió, personal i d'autor, sobre la literatura contemporània a partir de gairebé un centenar de petits assaigs que, tot i ser independents l'un de l'altre, aporten una interessant visió global.— X.C.

Una reedició imprescindible

Montserrat Roig
Els catalans als camps nazis
Edicions 62, Barcelona, 2017.

Ara fa quaranta anys, Edicions 62 va publicar un dels llibres més importants del seu catàleg, l'estudi-reportatge de Montserrat Roig sobre els catalans als camps nazis, que precisament —i no casualment— va aconseguir de seguida un del premis de la Crítica Serra

d'Or. La idea de la redacció d'aquest llibre va sortir de Josep Benet, que hauria desitjat incloure'l a les Edicions Catalanes de París, que ell aleshores dirigia, tot i que a l'hora de la veritat, per raons de tipus econòmic, va ser més senzill trobar-li una altra editorial. Montserrat Roig aleshores era una noia molt jove, que no era especialista en història contemporània, ni sabia alemany, ni tan sols havia trepitjat cap dels camps d'extermini nazis, que sens dubte l'haurien esfereït en la consigna que proclamaven en la seva entrada: «*Arbeit macht frei*», és a dir, el treball allibera. Es tractava d'un repte molt difícil, que la Montserrat va assumir amb tota la seva energia i que la va dur a ficar-se de ple dins el complex món dels partits que havien sobreviscut en un exili llarg i summament difícil i va aconseguir-ne una informació de primer ordre que li va servir per a construir un llibre únic en el seu moment, format per un conjunt d'entrevistes personals, per una il·lustració molt rica i en aquells moments desconeguda i per una llista llarguíssima i impressionant dels catalans que van morir durant un dels episodis més dramàtics de la història de la Segona Guerra Mundial. Aquest llibre va tenir una recepció molt favorable a Catalunya i fins i tot va ser traduït a altres llengües. No cal dir que es tracta d'un clàssic amb el qual s'han d'enfrontar tots els qui s'interessen per un tema tan escabros i tan difícil. La nova edició amb què Ed. 62 ha volgut commemorar aquest quarantè aniversari ha estat enriquida amb algunes noves aportacions documentals i sobretot ha estat situada dins el seu context per un extens pròleg de Rosa Toran, especialista ben coneguda sobre la matèria. Aquesta introducció ens permet de conèixer els punts forts i alguns punts febles de l'obra de Montserrat Roig i ens dona moltes pistes per continuar treballant en aquest terreny, en el qual han sortit una gran quantitat d'investigadors que coneixen de prop tots els racons d'un tema tan complex i que sempre ens pot donar noves sorpreses. Agraïm a Ed. 62 el gran esforç que han fet per tornar a posar *Els catalans als camps nazis* en el mercat editorial i confiem que l'obra de Montserrat Roig continuarà essent utilitzada durant molts anys.— J.M.